

Kako pomagamo učitelju do sreče.

(Konec.)

Učitelji se po pravici pritožujejo, da so za svoj težavni trud preslabo plačani. Da je to resnično, menda vsak lahko spozna, in vsi omikani in ljudje dobrega serca v tej reči učitelja milujejo. Komur je blagor ljudstva in mladine pri sercu, bi rad pomagal, in da se tukaj nič zdatnega ne stori, prihaja bolj od tega, da se ne more, kakor pa da se noče pomagati. Ali pa učitelju s tim pomagamo, ali je bolj srečen, zadovoljin, če ga spominjamo njegovega tesnega stanja ali ga zbadljivo primerjamo z drugimi, ali mu še celó pravimo, da preveč dela za svojo pičlo plačo? Pa bo rekel marsikdo, to je vendar le resnično, in resnica se sme govoriti, vendar pa nikakor ne smemo priterditi, da uboštvu učiteljevo zagovarja slabo opravljeno službo. Kdor imenitne in važne dolžnosti učiteljstva ne opravlja po svoji naj boljši moči, dobiva preveč za svoje prizadevanje, naj bo že plača še tako pičla; on se zato, da se njemu dobro ne godí, znosi nad njimi, ki tega nikakor niso krivi, in nasledki tega so žalostni. Če zdravemu le dolgo prigovarjamo, da ni zdrav, bo poslednjič sam mislil, da je bolan; pripoveduj pa človeku, ki je v takih okolinostih, da že shaja, kako je stiskan in zapuščen, kaži mu vedno druge, katerim se bolje godí in govori mu, kako ga miluješ, kaj čuda, da bo poslednjič mislil, da je res nesrečen, in nezadovoljen bo s svojim stanom; ne bo spoznal dobrega, kar tam vživa, ne bo se ga veselil in hvaležno vžival. S tim pa vzameš človeku veselnost v življenji in zbudiš v njem neko zagrizenost, ki mu kakor pelin grení stan in njegove dolžnosti, in mu jemlje vso duševno moč. Pa tudi temu, ki je zares v stiskah, se malokdaj pomaga, redkokrat serčnost zbuja s tim, ako vsaki dan sliši, da je zupuščen in pozabljen in boljši osode vreden, naj več zgubi moč in veselja do dela in postane malo-serčen, da si ne more in ne vé pomagati, in to, kar bi si še sam pridobiti mogel z živo marljivostjo, umnim delovanjem, pričakuje kakor miloščino od drugih. Vsak človek je bolj ali manj len, sebičen, samopriden in počuten; rad bi videl, da bi se mu zmirom dobro godilo, zato rad sam sebe zagovarja, nerad si kaj priterga in odreče; če se mu slabo godí, so tega krivi drugi, malokdaj pa on sam. Nečimerne želje brez stano-vitne volje in delavne moči — tudi drugej, ne le pri učiteljih,

se prav rade razodevajo s prenapetimi tožbami; terdna in stanovitna volja se pa pokaže v resnem in marljivem prizadevanji; verli in sposoben mož bo nerad toževal, še manj pa beračil za usmiljenje. —

Kako pa vendar pomagamo učitelju do sreče, kaj naj učitelj stori, da pride do svojega namena? Na to odgovorimo, da s tim, če ima povsod pravo mero, in da se opira na resnico. Tukaj se pa ne potegujemo za nemarneže in zanikerne ali za starokopitneže, ravno tako ne hvalimo tistih, ki imajo usta polna sladkih in medenih besedi in z njimi zakrivajo pomanjkanje vsake duševne in npravne moči.

Stvarnik hoče, da človeštvo napreduje; tudi šola naj napreduje in naj bo čedalje boljša in popolnša, a povsod naj ima pravo mero, svoje odločene meje, katerih naj se derži; vse njeno delovanje naj se opira na resnico, sicer je vse le na videz, slabo in napačno se vriva; kar je pa resnično veljavno in imenitno, se pa opuša. Ta mera, ta resničnost je pa v tem, da spoznamo, čemu je ljudska šola, kaj je njeni namen, kako ona to doseže. Ljudska šola je naprava, je osnova, v kateri se ljudska mladost podučuje v veri, jeziku svojega naroda, v kateri se vadi nrave, vednosti in občevanja. Učitelj ne hodi tukaj po kakšni umetno napravljeni poti; v odgojo in izrejo šolske mladine poslužuje se pripomočkov, ktere mu daje na roko cerkev, družina in ljudska šega. Ljudska šola ne izreja takih ljudi, kakoršnih nikjer ni, ali takih, ki nikamor ne spadajo, ampak mladega človeka izobrazuje tako, kakor se ljudstvo, iz kterega je, nahaja v zgodovini, srenji, državi in cerkvi. Učitelj sme tedaj zaupati na svojo moč in ljubezen do poklica, nikar pa naj ne misli, da pri njem je vse ljudsko izobraženje, in ko bi njegga ne bilo, bi svet ne stal; iz djanskega življenja naj jemlje izobrazilnega gradiva. Potem bo spoznal, kako enoterno, pa ravno zarad tega vzvišeno je njegovo prizadetje, in prepričal se bo, da njegovo delovanje v šoli in v življenji naj bo mirno, tiho in brezhrupno, in da ga bodo ravno zarad takega obnašanja poštene in blagodušni ljudje čislali. Potem naj pa tudi učitelj spoznava, da je serce pri njem več vredno kakor glava, oboje skupaj pa naredi še le pravega učitelja, tedaj ni dovolj, da metodiko dobro razume, ampak njega naj podpira vera, ljubezen do bližnjega in do domovine. Poglavitno in pred vsem potrebno

pa je učitelju, ki dela za svojo lastno srečo in za srečo bližnjega, za podučevanje narodovo, da naj si prizadeva biti dober kristijan, če pred vsem za to skerbí, bo tudi svojo službo dobro opravljal, — bogoljubnost je povsod dobra; učiteljeva služba je le takrat lepa in prijetna, če jo človek opravlja z dušo in telesom. Lepa beseda pesnikova: „Cvetica, ki sama sebe lepša, lepša tudi vert“, veljá prav posebno učiteljem.

Ako si bodo učitelji prizadevali, čedalje boljši biti, ter pridobivali si čednosti svojemu stanu koristnih, bodo delali eden za vse, vsi za enega; njihovo stanje bo po notranjem mirno in blagronosno, po zunanem pa bodo vživali zaupanje in srečo. Neki skušen školnik v tem piše tako le: „Ako se ne bodo učitelji med vsakdanje homatije mešali in v vseh rečeh za svetom vlekli, marveč si prizadevali, da v šoli mladini in srenji koristijo, bodo naj prej, naj gotovejše in naj bolj častno dosegli, kar si želijo za službo in za svojo osebo. Pred vsem pa je potreba, da jim srenja in gosposka zaupa, da so poštenih misli in pametni v razsoji. Kar se od zunaj šolam privošči, pride po učiteljih po notranji poti; imamo pomoč pri rokah, pride počasi, pa pride gotovo“.

Resnica je večna, in ker vsaki čas obstane, bi učitelji na njo stavili svoje zaupanje ne gledé na šege in navade svojega časa. Učiteljev namen naj bo enoteren in resničen; ker ga je mogoče doseči, proč z vso maloserčnostjo! V dosego tega namena pa nabirajmo in družimo svoje moči. Tako ravnanje bo učiteljstvo tudi po vnanjem varovalo in vterjevalo.

Kar pa se tiče tistih, katerim je šola v skerb izročena, to je, šolskih prednikov, svetnih in duhovskih, ponavljamo besede Kellnerjeve, da tam, kjer duhovski in deželski gospodje za šolo storé, kar koli se more po pravici tirjati, tam so šole naj več dobre; ako ne, prikaže se kmali sad te vnemarnosti. Zato pa tudi ne duhovnik, ki dela iz cerkvenega stajalisca, pa tudi vradnik, ki v resnici želi blagor v deželi, ne bo opuščal ali zanemarjal skerbí za šole in učitelja, ali pa to nalogo od sebe pahal izgovarjaje se, da mu je šola preslaba ali premalo zanimiva reč, da bi se on ž njo pečal i. t. d.

Šolske postave, dosihmal veljavne, se ravno kar prena-rejajo; dobili bomo šolske oblastnije pod drugim imenom, dobili bomo deželno, krajno in srenjsko šolsko svetovavstvo. Nove

oblastnije še niso nastopile svojega vredovanja, stari stebri so se začeli odmikovati, ljudska šola, ki se je na Slovenskem ravno začela razcvitati, žuga razpasti, pa ravno vsled novih šolskih postav. V lepi složnosti ste delale v ljudski šoli cerkev in država, in v konkordatni dobi so se šole na Slovenskem vzdignile in lepi sad kazale, pa sovražni človek je vsejal seme razpertije med cerkev in državo; pri duhovščini se razodeva nekaka zamerza do učiteljev; duhovnom se sicer ne more to za zlo šteti, ter imajo za svoje ravnanje veljavne razloge, — toda ne pri učiteljih na Slovenskem, kateri so večji del cerkvi vdani, ker pa to ni, so pa osebnosti krive, in okoliščine so tu in tam kaj različne; duhovni, šolski predniki in katehetje, ki so bili poprej po nekterih krajih desna roka učiteljeva, ter mu v vseh rečeh na roko šli in ljudi vnemali za obiskovanje šol in tako bili prvi in naj zvestejši prijatelji učiteljstvu, prepuščajo skerb za šolo učitelju, ko so mladost podučevali v kerščanskem nauku. Ali bo pa učitelj v naših krajih, ker je bilo tako težko pridobiti starše za šolo, imel posihmal tudi še kaj otrok v šoli? Ali bo mogel šolsko breme sam nositi, ali ne bo ta teža njegovim močem prevelika? — Kaj pa izvira iz te zamerze? — Reč, — ljudska šola na Slovenskem — bo terpela. Sicer se pa sme tudi vprašati, ako taki gospodje ravnaajo v cerkvenem duhu, kar tukaj ne gre presojevati.*) Dokler nismo prepričani, da bo deželno zakonostavstvo novo postavu cerkvi v kvar in škodo tolmačilo in izpeljalo, smemo se zmirom nadjati, da bo postava boljši kakor njeni princip. A vojska bo. „Bojevanje je naše življenje“. Katoliška cerkev je postala stranka enako opravičena z drugimi, svoje pravice si bo moralo v zborih sama iskati. Kdo bo tedaj iz bojišča stopal ali sovražniku orožje puščal, dokler ni zmagan? — Saj duhovni bojo učili keršanski nauk, druge nauke pa svetni učenik, kakor vé in zna, za drugo pri šoli potrebno naj pa skerbé liberalci, kateri očitajo duhovnom nevednost, fanatizem in da ljudstvo v zatemenjenstvu puščajo. —

*) Ta spis je bil že postavljen, ko nam „Volksfreund“ o priliki, ko naznanja pastirski list preč. škofa iz Linca, pové, da je med avstrijskimi cerkvenimi pastirji zastran novih šolskih postav dvoje različnih misli: eni se nočejo kar nič vtikovati v novo postavu za šolstvo; drugi pa hočejo skerbeti za ljudsko šolo, kakor poprej. Kaže se, da je pri naših čč. duhovnih v tej reči ravno tako. — Kaj je boljši: derži ga, ali lovi ga?

Lastno cerkveno šolo osnovati je menda lažje reči, kakor izpeljevati, zakaj pa obstoječo nasprotniku izročevati, ker nihče ne sili. Tudi po deželi med kmečkim ljudstvom so nasprotniki duhovščine; ako učitelj ne najde pomoči pri duhovnih, obračal se bo drugam, in vpraša se, če ne bo najdel tudi drugej, če ne povsod, pa v nekterih krajih zdatne pomoči. V bojih si išče vsaka stranka zaveznikov, in cerkev se bo opirala na neduhovne, čemu pa potem odpravljati od sebe naravnih zaveznikov, ljudskih učiteljev?

Vsaka prehodna doba ima svojo težavno situacijo, in kdor hoče dobro spati, si mora dobro postlati, in kdor hoče v prihodnje vladati, naj ne daje kermila iz rok, ker znane so besede, če nas iz šole s silo pahnejo, prišli bomo nazaj z moralno močjo. No, te sile pa še ne vidimo pri nas; — le premagovati samega sebe je treba, sicer pa ravnati po zveličarjevih besedah in v djanji kazati resnice, ktere je Kristus posebno priporočal, potem se bo občutljivost in razkačenost, akoravno opravičeno, zelo zelo zmanjšala in ohladila.

K sreči učiteljskega stanu pripomorejo naj pred učitelji sami, ako spoznajo svoj stan in tudi namen ljudske šole, tedaj z mero in resničnostjo, k učiteljevi sreči pa pripomorejo duhovski in deželski predniki z vestnim in nesamopridnem prizadevanjem in nevtudljivo delavnostjo.

M. Močnik.

Stari in mladi Slovenec.

D.

Davino.

O. Davino olim, *da*vinū *antiquus* zlasti z ozirom na čas (prim. *vetūhū* in *starū*); iz *davna*, *da*vè cf. *lat. diu bei tage, lange, vor langer zeit.*

S. Jaz pišem iz in z *da*vna, *zda*vnej, *ne-da*vno, *da*vnost, *da*vnina itd. „Drevi in *da*vi“ mi je navaden pregovor.

Dalekü.

O. Pa tudi *da*leči-nū, *da*lini *longinquus*, *da*lja *longinquitas*; iz *daleka*, *ot daleka*, *daleče e longinquo.*